KLAS ÖSTERGREN

Östersjöns fiskar och känslor

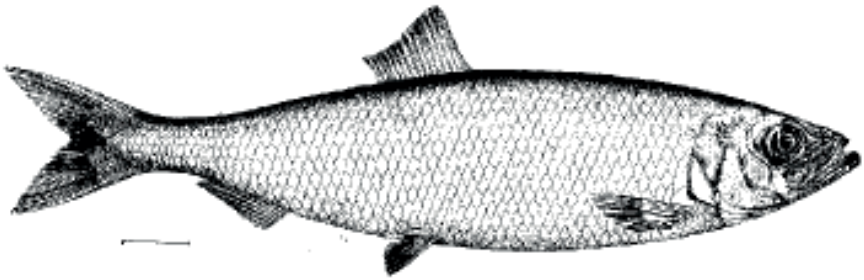

”Clupea harengus” okänd konstnär

Östersjöns fiskar och känslor

En framliden kollega hade för vana att äta middag varje dag på samma krog, samma rätt dessutom, en vecka i sträck. Varpå han fortsatte i samma stil följande vecka, på samma krog, men med ett annat nummer ur menyn. Han var något av en äventyrare, men kosthållningen var enahanda. En av de människor om vilken kan sägas att han inte levde för att äta.

Jag har för mig att detta pågick i många år. Ett extremt vanemässigt beteende, eller om det i grund och botten handlade om ointresse. Kanske till och med olust inför utsikten att varje dag tvingas läsa en matsedel och begå ett val ur ett utbud som kan förefalla onödigt stort.

Därvidlag kunde denne vuxne man påminna om små ungar med speciella egenheter, som till exempel kravet att aldrig behöva utsättas för överraskningar vid matbordet, att alltid serveras exakt samma måltid, dag efter dag, lagad och presenterad på precis samma sätt. Något som kan verka bisarrt och ge upphov till förundrade kommentarer, men som kanske inte alls är så konstigt om man tänker efter. Lyxen att få så varierad kost som vi anser oss behöva är ju varken särskilt utbredd geografiskt eller historiskt.

Man kan se det som utslag av ett extremt trygghetsbehov, som ren tjatighet, eller varför inte som ett gott exempel på upprep-

"Clupea harengus" Gervais et Boulant (1877)

ningens konst. Omtag och repriser är en mångtydig företeelse. Precis som all konst värd namnet. Att identifiera återkommande inslag i en framställning kan väcka skilda reaktioner, igenkännandets glädje liksom akut leda. I vissa sammanhang kan upprepningen framhållas som en dygd, i andra som ett oskick. Melodislingor i en låt kan repriseras hur många gånger som helst utan att publiken tröttnar. En konstnär eller författare som hittar någonting som publiken gillar och som gör om detta trick en eller ett par gånger för ofta kan ådra sig klander för bristande förnyelse. En kirurg som gör ett lyckat ingrepp får gärna göra om det så länge hen orkar. Liksom en kock, som lyckas få till en rätt som blir gästernas favorit. Da Capo!

Bara det att vara människa innebär att man förväntas upprepa sig hela tiden, helst utan att andra ska märka det, än mindre besväras av det. Tvärtom kan det framhållas som en fin egenskap att man bara är sig själv, att man förblir densamme, vilka prövningar och lockelser man än utsätts för. Trots att alla vuxna vet att ingen levande människa kan undgå att förändras. Det blir en strid, en fåfäng kamp mot något oundvikligt, mot tiden, mot det förfall som ingen undgår. Man försöker att upprepa något som gått ohjälpligt förlorat. Vilket kan locka mig till att upprepa påståendet att det är synd om människorna.

Förra gången som Sturehof gav ut en samling menyer signerade Johan Petterson och Peter Kihlgård, och jag hade förmånen att få skriva ett förord, kom det att handla om en meny som blivit klassisk, trots att ingen egentligen kan säga sig veta vad den innehåller. Alltså den meny som omtalas i Henrik Ibsens ”Vildanden”. En av världens mest spelade pjäser, författad 1884.

Eftersom ingen klagade på det tilltaget, tänker jag ta risken att pröva på upprepningens svåra konst, genom att erinra om ett verk av norrmannens svenske samtida August Strindberg.

STURE HOF

Strömmingsdagar, Är de räknade eller?

Igår åt jag och min fru stekt nyfångad roslagsströmming med kokt potatis från den egna köksträdgården till middag. En svåröverträffad delikatess och en stor njutning tycker vi.
Nu är frågan hur länge kan vi fortsätta njuta av den?

Östersjön är ett mycket komplext ekosystem, så komplicerat att inte ens våra främsta forskare är överens om hur allting hänger ihop. Men några saker är de överens om, till exempel att:

- Östersjön på många sätt är unik med sitt bräckta vatten och unika fauna. När den är frisk så är den en enorm resurs för hela regionen såväl ekonomiskt som ekologiskt och,
- Östersjön mår dåligt därför att vi människor har rubbat balansen i detta sköra hav.

De flesta av de problem som skapat obalansen har tidigare adresserats och under många år har man försökt och faktiskt lyckats vända utvecklingen. Till exempel när det gäller giftutsläpp från industrin och övergödningen från jordbruket. Till och med det alltför stora antalet sälar och skarvar är idag ett erkänt faktum och viss jakt på dessa rovdjur är tillåten. Det finns fortfarande problem på dessa områden men utvecklingen går i alla fall åt rätt håll.

Men på ett område går det alldeles för långsamt. Den fisk som fiskas i Östersjön, och det är faktiskt mer än vad som landas på Västkusten (mätt i antal kg), tas i stort sett uteslutande upp av ett mindre antal så kallade Monstertrålare. Detta är fartyg, ofta en bra bit över hundra meter långa, med gigantiska trålar som i ett drag kan ta upp lika mycket fisk som en småskalig, kustnära fiskare lyckas fånga under ett helt yrkesliv. I dagarna sjösätts till råga på allt Astrid. Ytterligare en enorm industritrålare som om den tillåts fiska i Östersjön kan utarma de hårt ansträngda bestånden ännu mycket mer.

Orsaken till att det inte hänt något när det gäller överfisket i Östersjön är höljt i dunkel men låt mig presentera en teori. Ett litet antal i första hand svenska fiskeriföretag tjänar väldigt mycket pengar på att fiska stora mängder sill, strömming, tobis och skarpsill i Östersjön. Deras fångster uppgår till hundratusentals ton fisk per år och som jämförelse fiskar SM 4 TARONA dryga två ton per år för att täcka Sturehofs behov av strömming. Företagen som bedriver det storskaliga fisket säljer hela sin fångst (utom de bifångster de väljer att själva behålla – läs Lax och Torsk) till den fiskmjöl och pelletsindustri som är en förutsättning för att Norsk fiskodling skall kunna underhålla sina gigantiska investeringar och leverera Lax till dagligvaruhandeln över hela världen till ett exportvärde som överstiger Norges inkomster från oljan.

Trots att riksdagen redan i vintras fattade beslut om att flytta ut gränsen för det storskaliga industrifisket till 12 sjömil från nuvarande 6 och att den myndighet som är ansvarig för dessa frågor, Hav och vatten myndigheten, ställt sig bakom beslutet har regeringen och ansvarig minister Strandhäll bestämt sig för att detta beslut endast skall gälla en sträcka längs kusten i Bottenhavet och genomföras på prov för att sedan utvärderas. Helt i strid med riksdagens och expertmyndighetens beslut. Vad ligger bakom?

I väldigt många andra sammanhang gäller försiktighetsprincipen framför andra intressen men när det kommer till fiskeripolitiken verkar det omvända gälla. Kanske handlar det om försiktighet till förmån för de företag som tjänar stora pengar på att fiska ut våra gemensamma resurser. Man behöver inte vara särskilt konspiratoriskt lagd för att börja undra när ägarna bakom Astrid enligt uppgift tjänat mer än en miljard på sitt fiske sen 2016 och mot den typen av (kortsiktiga) ekonomiska intressen väger balansen i Östersjöns ekosystem tydligen tunt.
Eller är det i själva verket försiktighet med våra relationer till Norge som styr den Svenska fiskeripolitiken?

Jag tänker att det får räcka nu. Om Surströmmingsproduktionen, böcklingen, det småskaliga fisket och mina strömmingsmiddagar med hustrun ska kunna överleva finns bara en sak att göra:

STOPPA DET STORSKALIGA INDUSTRIELLA FISKET I ÖSTERSJÖN OMEDELBART.

Närmare bestämt hans roman ”I havsbandet”. Inte för att verka lärd eller för att jag är särskilt insnöad på det skandinaviska genombrottet i världslitteraturen, men för att det är en väldigt bra bok som i likhet med Ibsens klassiker äger stor aktualitet. För oss, här och nu.

Strindberg hade ett starkt förhållande till det marina livet, till de fiskare och de öbor och det skärgårdsliv han själv tyckte om att leva och skildra i romaner och noveller. Och till det hav som ofta blev motiv i hans målningar. Ett hav som i hans version sällan var stilla och klarblått, men desto hellre i uppror, grått, svart och skummande. Vresigt. Hotfullt. Varför många i hans publik fått för sig att det var sitt eget inre hav han målade. En själslig stormighet. Karln var ju ofta upprörd och oense med sin omvärld. Men mer sakliga betraktare kan med fog hävda att det handlar om Östersjön. Det vill säga det vatten som Strindberg umgicks med mest, från sina olika utkiksposter i Stockholms skärgård.

Restaurang Sturehofs meny från hösten 2022 har bäddat för den här kopplingen. Där står att läsa att: ”Östersjön på många sätt är unik med sitt bräckta vatten och unika fauna. När den är frisk så är den en enorm resurs för hela regionen såväl ekonomiskt som ekologiskt... Östersjön mår dåligt därför att vi människor har rubbat balansen i detta sköra hav.”

En sanning som vi känt till länge. Så pass länge att man måste förundras över hur vi som bor längs stränderna av detta innanhav egentligen är funtade, eftersom vi låtit detta vatten lida så svårt, år ut och år in, utan att se till att något drastiskt blir gjort åt saken. Förfallet har bara fått pågå. Vi har släppt ut avloppsvatten, gödningsmedel från jordbruket, giftiga kemikalier från industrier, varmvatten från kärnkraftverk, olja från tankerbåtar och som om inte det vore nog har vi tillåtit gigantiska trålare svepa upp

Bild: Johan Petterson

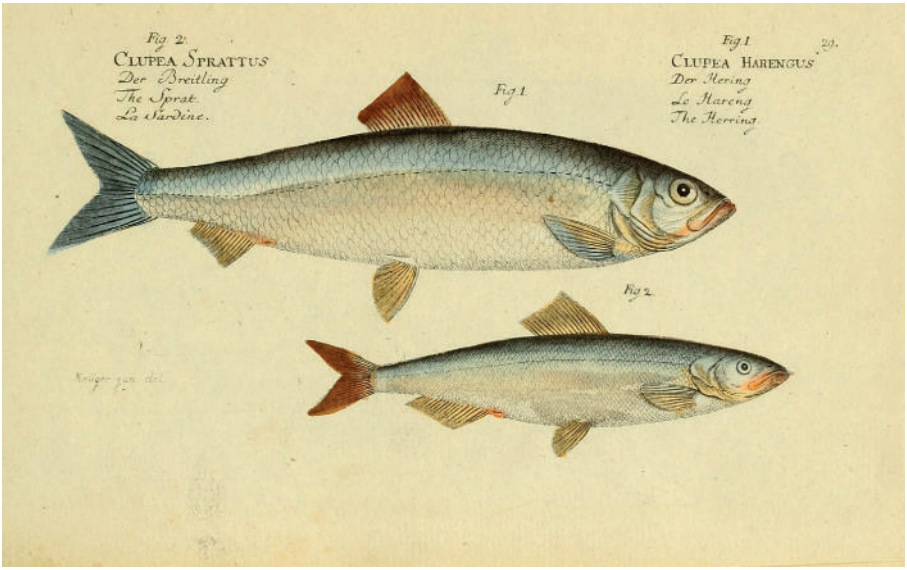

D. Marcus Elieser Bloch Ökonomische Naturgeschichte der Fische Deutschlands, Tafel 29. (1783-1785)

och ner, år efter år, för att ta upp orimliga fångster med fisk som använts för framställningen av foder för norska laxodlingar. Ett dammsugande som väl illustreras av Johan Pettersons bild som flankerar texten.

Petterson är en hängiven fritidsfiskare, liksom Peter Kihlgård, känd som den svenska litteraturens främsta esoxolog. Eller vad skulle man annars kalla en gäddkännare?

Vi är alla gamla nog att minnas fiskafången från den tid då Östersjön var full av liv. Att pilka strömming innanför Örsundet var en av mina egna sommarsysslor på 60-talet. Man kunde påträffa så täta stim att pilken hamnade liksom på ryggen av stimmet. Fisken stod så packad att den var som en enda stor solid kropp.

När Johan och jag skulle kasta efter gädda i en skärgårdsvik på 80-talet var det så mycket strömming där längs klippstränderna att vi kunde stå på land och skyffla upp fisk med håvarna.

Men redan på Strindbergs tid, för runt ett hundrafemtio år sedan, var man medvetna om vikten av att behandla detta hav med varsamhet. Om risken för överfiske.

”I havsbandet” handlar i själva verket om en fiskeriintendent som skickas ut till en skärgårdsö för att där ta prover, undersöka vatten- och bottenförhållanden, och rapportera till vederbörlig myndighet om aktuellt fiskebestånd. Samt, inte minst, kontrollera att gällande bestämmelser om tillåtna fiskeredskap åtföljs. Att mannen tas emot med skepsis och misstänksamhet bland inskränkta fiskare säger sig självt. Inte minst för hans näsvisa kontroller av nätmaskor och fiskedon.

Romanen är förstås mycket mer än en poetisk och saklig beskrivning av människors sätt att utnyttja våra naturtillgångar. Strindberg hade läst Nietzsche och lät sin fiskeriintendent vara

"Hareng commun, La peche et les poissons" Auguste Henri André Duméril (1868)

anfäktad av ideal som förknippas med den så kallade övermänniskan. Ett passande drag, för att förstärka konflikten mellan en intellektuell myndighetsperson från Stockholm och en fattig, outbildad fiskarbefolkning långt ute i Skärgården. Även om den tyske filosofen säkert hade tyckt att anspelningarna på hans tankar var lite väl grova och förenklade.

Vem eller vilka som går segrande ur den snart öppna konflikten kan vem som helst räkna ut. Det hav som intendenten faktiskt vill skydda kom bokstavligt talat att sluta honom i sin famn.

När man läser denna bok idag måste man förundras inför det faktum att så mycket fördärv och så allvarliga missförhållanden kan äga rum inför öppen ridå, mitt framför ögonen på oss, år ut och år in. Här kan man sannerligen snacka om upprepning. Samma skit rätt ut i havet. Från Strindbergs dagar fram till vår tid. Plus dessa trålare i trafik uppifrån Bottniska viken ner till Öresund.

Jag har många gånger tänkt på vilken intressant historia det vore om en nutida motsvarighet till denne fiskeriintendent skulle kliva iland på någon av de öar på Västkusten där de familjer bor som äger dessa moderna monstertrålare. De är ju inte så många. En liten sekt, snarare. Diskreta. För att inte säga hemlighetsfulla. Som vill verka utan att synas. På några öar, gärna med ett otal kyrkor.

Det hade varit spännande att placera en envis och pietetsfull myndighetsperson på ett sådant ställe. En man med plikt att rapportera om allt som pågår, hur det toppmoderna, högeffektiva fiske bedrivs som inbringar så stora ekonomiska vinster. Hur länge skulle ett så störande element få hållas där ute innan han råkade trassla in sig i något bottengarn och slutade som Strindbergs intendent?

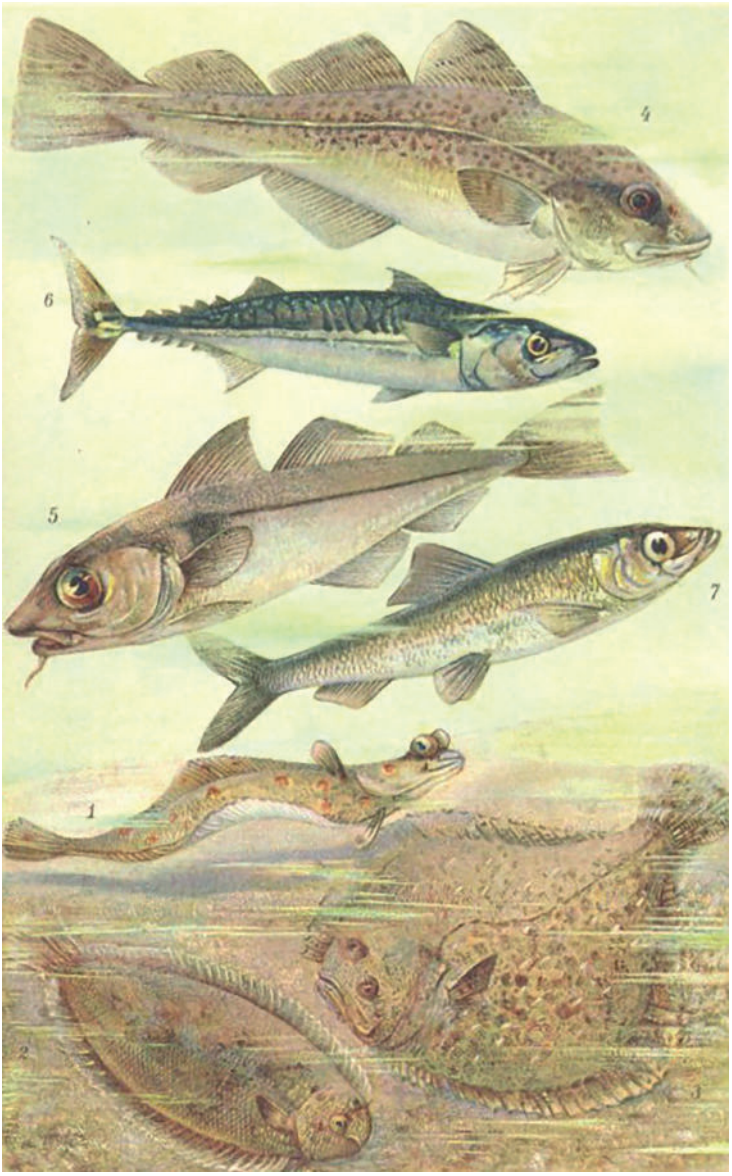

1- Pleuronectes platessa, 2- Solea vulgaris, 3- Rhombus maximus, 4- Gadus morrhua, 5- Gadus aeglefinus, 6- Scomber scomber, 7- Clupea harengus
"Poissons" Maurice Langeron (1906)

En som länge arbetat för att rädda vad som räddas kan är politikern Isabella Lövin. Hon har i böcker och debatter sakligt och insiktsfullt beskrivit den rådande situationens allvar. Att fiskebestånden i Östersjön står inför en regelrätt kollaps. Hon har föreslagit åtgärder, i Sveriges riksdag och nu på senare år i EU-parlamentet.

Också ett envist och rättfärdigt upprepande. Inför öron som verkat döva.

Nu har det emellertid hänt saker. Efter flera år av utredningar och förberedelser i EU har det denna vår fattats beslut i parlamentet om att pausa det industriella fisket. Ett krav som länge framförts och lika länge avfärdats. Tills nu. Till stor del tack vare Isabella Lövins och hennes meningsfränders idoga arbete.

En av Lövins böcker heter ”Oceankänslan” och beskriver utöver det allvarliga läget också mer abstrakta företeelser. Som den upphöjda känslan av respekt och kanske till och med vördnad inför Havets mäktighet. Alltet och Existensen och Livet, om man så vill. En överväldigande känsla av samhörighet, förnimmelsen av en förbindelse, uppgåendet i ett sammanhang.

En känsla som förvisso beskrivits av många före henne, däribland den franske författaren och fredsivraren Romain Rolland, som var den som myntade själva uttrycket för hundra år sedan. Oceankänsla... detta vackra begrepp. Så tankeväckande och intressant att det skulle förtjäna att bli ämne för någon av Kihlgård-Pettersons filosofiska menyer.

En mer beskedlig variant, eller om det kanske bara är en stark eufori, kan drabba en äldre herre lite då och då. Man hamnar i situationer då man måste hejda sig och vara stilla en stund, i förundran över de små oceanernas mäktighet. Där man vadar i de gåtfulla gölar som andra kallar *vardag.*

”Bokking” Konstnär okänd 1560-1585

Jag talar av egen erfarenhet. Känslan kan till exempel infinna sig när man sätter sig vid ett krogbord, läser en meny och i väntan på att få beställa får tid att begrunda livet runtomkring sig, människorna, dessa möten och projekt, all denna vilja och ambition, all denna energi. Hos människor som ser varandra dagligen, eller återses och förenas efter decennier på skilda håll. Man har sett dem förut. Man har suttit där förut. Det är en upprepning. Hela livet kan framträda som en rad av underbara tillfälligheter, trådar som reds ut och trasslas till. Om och om igen. Men ibland är det som om allt ägde rum för allra första gången. Med samma uppskruvade förväntan på någonting som egentligen är ytterst välbekant.

Allt flyter. Allt hänger samman.

Hur skulle man annars se på det faktum att Johan Petterson och jag bröt arm med Isabella Lövins farsa, konstnären Björn Lövin, på en liten krog i Paris för snart femtio år sedan? De två konstnärerna var vildast, starka och envisa. Det väckte uppståndelse. Ett bord och en stol gick sönder. Sönderslagna möbler hamnade på notan. Men en kul kväll blev det. Och vi blev absolut inte utkastade.

Jag tror att Björn vann matchen och jag hoppas på seger också för hans lika envisa dotter, i denna för Östersjöns överlevnad så avgörande strid. En seger för förnuft och (ocean)känsla. Och en triumf för upprepningens konst.

n

Baltic Fish and Feelings

A late colleague of mine had a habit of eating dinner every day at the same restaurant – the same dish, besides – for a week at a stretch. The following week, he would continue in the same fashion at the same restaurant but with a different choice from the menu. Although he was actually something of an adventurer, his diet remained monotonous. In short, he was one of those people of whom it cannot be said that he lived to eat.

It is my understanding that this went on for many years, thus representing either extreme habitual behaviour or, at its root, a simple lack of interest. Perhaps even a reluctance at the prospect of having to read a menu every day and choose from what might have appeared to be an unnecessarily large selection of dishes.

In that respect, this fully grown man could therefore resemble a small child with particular quirks: the insistence, for example, on never being subjected to surprises at the dinner table, and on always being served exactly the same meal, day after day, prepared and presented in exactly the same way. While this may, at first glance, appear bizarre and prompt bemused comments, it is perhaps not so strange if you think about it. The luxury of the varied diet we consider necessary is, after all, not particularly widespread, either geographically or historically.

It might also be seen as a drastic expression of a need for stability, as sheer stubbornness, or why not as a prime example of the art of repetition? Retakes and reprises are an ambiguous phenomenon. The same is true of all art worthy of the name. Identifying recurring elements in a work can provoke very different reactions, from the joy of recognition to acute boredom. In some contexts, repetition may be held up as a virtue, in others, as bad practice. Melodic phrases in a song may be reprised any number of times without the

audience tiring of them. Yet an artist or writer who produces work that is appreciated by the public, but who repeats the same trick once or twice too often, may draw criticism for a lack of originality. A surgeon who performs a successful procedure is welcome to repeat it for as long as they are able. So too a cook who manages to perfect a dish that becomes a guest favourite. Da capo!

Simply by virtue of being human, we are expected to repeat ourselves constantly – preferably without others noticing, still less being troubled by it. On the contrary, it may be considered an admirable quality simply to be oneself, to remain the same person in the face of life's trials and temptations – despite our common awareness that there is not a person alive for whom change is unavoidable. The process becomes a struggle, a futile battle against the inevitable, against time, against the decay that none of us may escape. So often, we attempt to repeat something that has been irretrievably lost. All of which may tempt me to repeat the assertion that humans are to be pitied.

The last time Sturehof published a collection of menus signed Johan Petterson and Peter Kihlgård, the foreword that I had the privilege of writing concerned a bill of fare that has become a classic – despite the fact that no one can really say what it contains – namely, the menu mentioned in Henrik Ibsen's 1884 work The *Wild Duck*, one of the world's most performed plays.

Since no one complained about that approach, I now intend to tackle the difficult art of repetition in recalling a work by the Norwegian's Swedish contemporary, August Strindberg – specifically, his novel *By the Open Sea*. Not in order to appear learned, or through any obsession with the impact of Scandinavian writing on world literature, but because it is an excellent book which, like Ibsen's classic, retains great relevance – for us, in the here and now.

Strindberg had a close relationship with maritime ways, with the fishermen and islanders and the archipelago life he himself loved to live and portray in novels and short stories. And with the sea that so

often became the subject of his paintings, a sea that he rarely characterised as still or clear blue, but far more often as being in turmoil – grey, black and foaming. Cantankerous. Threatening. So much so that many came to believe it was his own inner sea he was painting – a turbulence of the soul. The man was indeed frequently agitated and at odds with the world around him. More sober observers may nevertheless, and with good reason, argue that it is simply the Baltic Sea – that is to say, the sea that Strindberg was most closely acquainted with – from his various vantage points in the Stockholm archipelago.

It is Sturehof's menu from autumn 2022 that has prompted this connection. There, we may read: 'The Baltic Sea is in many ways unique due to its brackish water and characteristic fauna. When healthy, it is a tremendous resource for the entire region, both economically and ecologically. The Baltic is in poor health, since we humans have upset the balance of this fragile sea.'

This is a truth we have known for a long time. So long that you might well wonder what kind of people we really are, we who live along the shores of this inland sea, to have allowed these waters to suffer so grievously, year after year, without ensuring that something drastic is done about it. The decline has simply been allowed to continue. We have discharged sewage, agricultural fertilisers, toxic industrial chemicals, warm water from nuclear power stations and oil from tanker vessels. And as if that were not enough, we have allowed gigantic trawlers to sweep up and down, year after year, hauling in unreasonable quantities of fish to be used for the production of feed for Norwegian salmon farms. This kind of maritime hoovering is vividly depicted by Johan Petterson in the menu's accompanying illustration.

Petterson is a devoted amateur fisherman – as is Peter Kihlgård, known as Swedish literature's foremost 'esoxologist'. Or what else would you call an expert on pike?

We are all old enough to remember the fishing that was possible

back when the Baltic was teeming with life. Jigging for herring in Örsundet was one of my own summer pastimes in the 1960s. There, you could encounter schools so dense that your jig landed, as it were, on the back of the shoal. The fish were packed so tightly they formed what seemed like a single solid mass.

When Johan and I went casting for pike in an archipelago bay in the 1980s, there was so much herring along the rocky shores that we could stand on land and scoop up fish with landing nets.

But even in Strindberg's day, some hundred and fifty years ago, people were aware of the importance of treating this particular sea with care, and of the risk of overfishing.

By the Open Sea is in fact the story of a fisheries inspector who is sent out to an archipelago island to take samples, examine water and seabed conditions and report to the relevant authority on the current state of fish stocks – and moreover check that the regulations relating to fishing gear are being followed. That the man is received with scepticism and suspicion among the narrow-minded fishermen goes without saying, not least on account of his intrusive inspections of net meshes and fishing tackle.

The novel is of course far more than a poetic, factual account of how people exploit our natural resources. Strindberg had read Nietzsche and, as a result, chose to burden his fisheries inspector with ideals associated with the so-called Übermensch. This was a fitting touch, intended to sharpen the conflict between an intellectual government official from Stockholm and a poor, uneducated fishing population in the outer archipelago, even if the German philosopher would no doubt have considered the allusions to his ideas rather crude and simplistic.

Who it is that emerges victorious from what soon becomes an open conflict is plain for all to see. The sea that the inspector genuinely seeks to protect ultimately embraces him in its arms.

Reading this book today, one cannot help but marvel at the fact that so much ruin and so many grave injustices can take place in

plain sight, before our very eyes, year after year. Here, we may truly speak of repetition. The same filth being discharged directly into the sea, from Strindberg's day to modern times, and those trawlers plying their trade from the Gulf of Bothnia all the way down to the Øresund.

I have often thought what an interesting story it would make if a modern-day counterpart to this fisheries inspector were to step ashore on one of the islands off the West Coast that are home to the families who own these modern monster trawlers. There are not so many of them. A small sect, really. Discreet. One might even say secretive. Who prefer to operate in obscurity. On a few islands, typically with countless churches.

It would be fascinating to place a stubborn and conscientious official in such a location. A man with a duty to report on everything going on, including the state-of-the-art, high-efficiency fishing operation that brings in such massive profits. How long would such a disruptive presence be tolerated out there, before he happened to get caught in a pound net and end up like Strindberg's fisheries inspector?

One person who has spent a considerable length of time striving to save what can be saved is the politician Isabella Lövin. In books and public debate, she has described the gravity of the current situation with clarity and insight – namely, that fish stocks in the Baltic Sea are facing outright collapse. She has moreover proposed measures both in the Swedish Riksdag and, in recent years, in the European Parliament.

Another act of stubborn and righteous repetition – that has appeared to fall on deaf ears.

However, things do now seem to be progressing. After several years of investigations and preparations within the EU, a decision was passed in Parliament this spring to suspend industrial fishing: a long-standing demand that has, for an equally long time, been dismissed. Until now. In large part, thanks to the tireless efforts of

Isabella Lövin and her allies.

Lövin, in her book *The Oceanic Feeling*, highlights not only the seriousness of the situation but also more abstract phenomena such as an elevated sense of respect, perhaps even reverence, for the power of the sea. The meaning of life and existence, if you will. An overwhelming sense of belonging, the perception of a connection, the dissolution of oneself into a larger whole.

It is of course a notion that has been described by many previous writers, including the French author and pacifist Romain Rolland, who was responsible for coining the expression a hundred years ago. Oceanic feeling: that beautiful concept – so fascinating and thought-provoking that it would make a worthy subject for one of Kihlgård and Petterson's philosophical menus.

A more modest variant, if not simply a heightened sense of euphoria, may from time to time affect the older gentleman. One finds oneself, in certain situations, having to pause for a moment and wonder at the might of the small oceans – while wading through the mysterious pools that others call everyday life.

I speak from personal experience. Such a feeling may arise, for instance, upon sitting down at a restaurant table, picking up the menu and, while waiting to order, reflecting on the life that is present all around – the people, their meetings and projects, all this will and ambition, all this energy. Among people who meet daily, or who are reunited after decades apart. We have seen them before. We have sat there before. It is a repetition. Life as a whole may present itself as a series of wonderful coincidences, of threads that unravel and become tangled again – over and over. But at times, it is as though everything is happening for the very first time, with the same heightened anticipation of something that, in truth, is utterly familiar.

Everything flows. Everything is connected.

How else should we regard the fact that Johan Petterson and I once arm-wrestled with Isabella Lövin's father, the artist Björn

Lövin, in a small Parisian restaurant nearly fifty years ago? The two artists were the most ferocious – strong and unyielding. We caused quite a scene. A table and a chair were broken. The smashed furniture ended up on the bill. But it was an enjoyable evening. And we were absolutely not thrown out.

I believe it was Björn who won the contest, and I hope for victory too for his equally stubborn daughter in this struggle so crucial to the survival of the Baltic Sea. A victory for both reason and (oceanic) feeling. And a triumph for the art of repetition.

© Sturehof
Text: ©Klas Östergren
och Henrik C Andersson
Översättning: Chris Hall

Grafisk formgivning: Johan Petterson
Repro och tryck Print Run, Bromma
Papper: MultiArt Silk (new) FSC 150 g
Första utgåvan tryckt i 1000 exemplar

ISBN: 978-91-535-0614-0

Allt mångfaldigande av bilder eller texter i boken är
förbjudet utan respektive upphovsmans tillstånd.
All reproduction of images or texts in this book is prohibited
without the permission of the respective author.

sturehof.com

